

تحلیلی بر لایحه بودجه سال ۱۳۷۷

دکتر غلامرضا اسلامی بیدگلی

مقدمه

دولت جناب آقای سیدمحمد خاتمی در نهم آذرماه ۱۳۷۶ لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور را به عنوان اولین بودجه دوران صدارتش به مجلس شورای اسلامی تقدیم کرد. دولت در این لایحه رسماً دیدگاههای خود را در امور اقتصادی-اجتماعی-سیاسی با ارائه ارقام مربوطه به تصویر کشیده است و به طریق اولی این لایحه می تواند تصویری از وضعیت اقتصادی کشور را در سال ۱۳۷۷ ارائه دهد. از نقاط برجسته این لایحه می توان به موارد زیر، به عنوان موارد اهم یاد کرد:

۱- تلاش دولت در جهت حمایت بیشتر از اقشار آسیب پذیر جامعه از طریق افزایش یارانه ها و کمک به تامین کالاهای اساسی مورد نیاز جامعه؛

۲- کوشش دولت در جهت حفظ رقم سرمایه گذاریهای ثابت از طریق سهم طرحهای عمرانی و سرمایه گذاریهای شرکتهای دولتی؛

۳- کاهش رقم انتشار اوراق مشارکت به مبلغ ۲۰،۰۰۰ میلیارد ریال نسبت به سال ۱۳۷۶؛

۴- افزایش رقم فروش ارز تا مبلغ ۱۱،۸۲۳ میلیارد ریال به منظور جبران قسمتی از کسری بودجه ریالی کشور؛

۵- برنامه ریزی برای حفظ اشتغال موجود در بخش دولتی و احیاناً جذب بخشی از نیروهای انسانی آماده به کار؛

۶- ارائه خط مشی های مشخص و شفاف مالی و پولی، استخدامی و اجرایی از طریق تبصره های بودجه کل کشور؛

۷- مشخص کردن روال نگهداری حساب هزینه ها و درآمدها و تسهیل امور حسابرسی این اقلام در آینده در تبصره های بودجه کل کشور؛

۸- لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور از لحاظ شکلی از همان روالهای سنتی بودجه نویسی تبعیت می کند؛

۹- لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور از لحاظ محتوی برآورد امکانات از روال

سنتی بودجه افزایشی تبعیت کرده است؛

۱۰- آثار متغیرهای بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور در متغیرهای کلان اقتصادی کشور به صورت کمی آورده نشده است؛

۱۱- لایحه بودجه سال ۷۷ روال معمول و سنتی را در بودجه بندی فعالیتهای شرکتیهای دولتی طی کرده است؛

۱۲- در لایحه و تبصره های آن، به فعالیت بخش خصوصی توجه شده است ولی شفافیت لازم در شیوه های اجرایی و ارتباط میان بخشهای خصوصی، عمومی و تعاونی دیده نمی شود؛

۱۳- در انجام سرمایه گذاریهای ثابت و اعتبارات طرحهای عمرانی دولت به اتمام طرحهای نیمه تمام بهای بیشتری و بحق داده شده است و از این رو سودآوری (اقتصادی و اجتماعی) غالب هزینه های سرمایه گذاری همچنان دچار تردید باقی می ماند؛

۱۴- به علت سنتی بودن ساختار شکلی بودجه بعضی از صورتهای بودجه ای در لایحه بودجه کل کشور ضمیمه نیست و از این رو تحلیلهای دقیقتر را محدود می سازد. از جمله این موارد می توان به صورت گردش وجوه نقدی (ارزی و ریالی) اشاره کرد؛

۱۵- عدم تناسب سود بسیاری از سرمایه گذاریها با مبالغ سرمایه گذاری شده مشخص نمی باشد و راهکارهای لازم برای تجدیدنظر در این سرمایه گذاریها مشخص نشده است؛

۱۶- اعلام حمایت رسمی از کسار کردهای قانونی بخش خصوصی.

از سالها قبل این مطلب در میان اقتصاددانان پذیرفته شده است که تکیه بر

لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور از لحاظ شکل و

محتوی و همچنین

بودجه بندی فعالیت

شرکتیهای دولتی، روال

معمول و سنتی را حفظ

کرده است و در شیوه های

اجرایی، میان بخشهای

خصوصی، عمومی و

تعاونی شفافیت لازم را

ندارد.

بخشی از امکانات بالقوه کشور

قسمتی از امکانات بالقوه کشور را از روی آمارهای رسمی منتشره به شرح زیر برآورد می کنند:

- ۱- ده درصد منابع کشف شده نفت جهان؛
- ۲- چهارده و نیم درصد منابع کشف شده گاز جهان؛
- ۳- پنج درصد منابع کشف شده مس جهان؛
- ۴- دو هزار کیلومتر ساحل در شمال و جنوب کشور؛
- ۵- ده درصد صادرات نفت جهان؛
- ۶- پنجاه و یک میلیون هکتار زمین کشاورزی که از آن ۳۳ میلیون هکتار قابل کشت فوری است و می توان ۱۸ میلیون هکتار را نیز با سرمایه گذاری لازم تبدیل به زمینهای کشاورزی نمود؛
- ۷- دوازده میلیون و چهارصد هزار هکتار جنگل؛
- ۸- دوازده میلیون هکتار مرتع و بیشه؛
- ۹- بیش از ۱۲۰۰ شرکت دولتی و حدود هزار شرکت وابسته به دولت و نهادهای عمومی غیردولتی با رقمی بالغ بر ۹۰۰،۰۰۰ میلیارد ریال ارزش روز دارایی آنها؛
- ۱۰- نزدیکی به بازارهای مصرف در شیخ نشینهای جنوب و آسیای میانه با جمعیتی بالغ بر ۳۰۰ میلیون نفر؛
- ۱۱- وجود معادن غنی ذغال سنگ تا اندازه ارزش حرارتی نفت کشور؛
- ۱۲- جمعیت جوان کشور؛
- ۱۳- استقرار کشور در چهارراه عبور جهانی؛
- ۱۴- بیست میلیون نفر تحت آموزش در سطوح مختلف آموزشی و سنی؛
- ۱۵- تمدن و فرهنگ قابل احترام؛
- ۱۶- سوابق ضد امپریالیستی؛
- ۱۷- تجربه اجزای ۵ برنامه عمرانی و در

وجود مزیتهای نسبی به تنهایی برای افزایش کارایی امکانات کافی نیست، بلکه لازم می آید که فعالیتهای اجتماعی-سیاسی-اقتصادی در جهت حرکت داده شوند که منجر به افزایش و نیز خلق مزیتهای نسبی جدید شود. دستاوردهای سیاسی-اقتصادی جهانی کنفرانس سران اسلامی و دوره سه ساله ریاست آن توسط جمهوری اسلامی ایران نمونه ای بارز از این واقعیت است که باید مزیتهای نسبی را تحصیل نمود و به مزیتهای موجود بسنده نکرد. از این جهت است که در این مقاله قبل از آنکه به تحلیل بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور پرداخته شود، به قسمتی از امکانات بالقوه کشور پرداخته می شود؛ به دنبال آن به تحلیل بودجه پرداخته شده و سپس پیشنهادهای ارائه می گردد.

حال اجرای ششمین برنامه عمرانی؛

۱۸- عبور از فراز و نشیبهای متعدد سیاسی و اجتماعی و سرفراز بیرون آمدن؛

۱۹- مدیران میانی خوب تربیت شده؛

۲۰- سابقه میهمان نوازی؛

۲۱- تراکم کم جمعیت (در سال ۷۴ به تعداد

۳۷ نفر در هر کیلومتر مربع)؛

۲۲- سابقه طولانی در بانکداری و بیمه (در مقایسه با کشورهای مشابه)؛

۲۳- زیربناهای نسبتاً قابل قبول (جاده‌های ارتباطی، سد، ارتباطات و مخابرات...)

۲۴- مردمی وفادار، متحد، ید واحد؛

۲۵- وجود منابع بکر و دست نخورده (در معادن، جمع آوری آبهای زیرزمینی، ...)

۲۶- حدود ۱۱ میلیارد دلار ذخایر ارزی کشور.

حد استفاده گزارش شده از امکانات

با همه امکانات پیشگفته، بانک مرکزی

جمهوری اسلامی ایران در شماره ۴ سه ماهه اول سال ۷۵ نماگرهای اقتصادی خود،

تولید ناخالص داخلی (G.D.P) کشور را در

سال ۱۳۷۴ به رقم ۱۸۶,۱۲۵ میلیارد ریال

گزارش کرده است. در این سال تولید

ناخالص جهانی به ۳۰,۰۰۰ میلیارد دلار

برآورد شده است و به این ترتیب ایران

حدوداً نیم دو صد تولید ناخالص جهانی را

دارا می باشد! نرخ پس انداز در کشورمان به

حدود ۲۸/۶ درصد می رسد و نرخ ناخالص

سرمایه گذاری در کشور در همان سال

(۱۳۷۴) به ۲۳/۴۴ درصد بالغ می شود. نرخ

خالص سرمایه گذاری فقط ۱۶/۹ درصد

گزارش می شود. به بیان ساده از هر ۱۰۰

ریال تولید ناخالص داخلی ۲۸/۶ ریال آن

به صورت پس انداز ناخالص می باشد و از

آن رقم فقط ۱۶/۹ ریال سرمایه گذاری

خالص می شود و رقم سرمایه گذاری موثر

در حدود ۱۲/۰۰ ریال می باشد. به بیان

ساده تر کشور ما مصرفی است یعنی که ۸۸

درصد از تولید ناخالص ملی خود را مصرف

و یا حیف می کند.

بیکاری اعلام شده در حدود ۲ میلیون

نفر می باشد که همراه بیکاری پنهان و

مشاغل کاذب به حدود ۴ میلیون نفر

می رسد و با تغییرات سریع جهانی بزودی

با صدها هزار شغل زائد روبرو خواهیم بود.

تراز بازرگانی کشور بسیار محدود است

و کشور از مزایای بازارهای جهانی کالا و

سرمایه و ارز و تجارت جهانی تقریباً

بی بهره است.

رشد تولید ناخالص داخلی طی سالهای

۴۳ تا ۱۳۷۲ با قیمتهای ثابت به کمتر از ۶

درصد می رسد و در آستانه قرن بیست و

یکم میزان سرمایه گذاریهای ما در خارج از

کشور بسیار محدود می باشد و در مجموع،

بازده سرمایه گذاریهای کشور بسیار ناچیز

است.

چرا؟

تا سال ۱۳۵۳ غارت شده ایم،

و از سال ۱۳۵۳ تا پیروزی انقلاب

اسلامی درآمدهای حاصل از افزایش بهای

نفت به مصرف:

● نگهداری در حسابهای جاری بدون بهره

در کشورهای خارجی می رسد؛

● حاتم بخشی می کنیم و ارزهایمان را به

کشورهای دیگر با نرخهای بسیار کم وام

می دهیم؛

● بدون برنامه ریزی اساسی و استراتژیک

شروع به اجرای طرحهایی می کنیم که بازده

اقتصادی آنها مورد تردید است؛

● به ازای دلارهایی که خرج می کنیم کالا به

کشور وارد نمی کنیم؛

● با ورود کالاهای مصرفی و لوکس (و

مقایسه ارقام بودجه

سال ۷۶ با ارقام متناظر

در برنامه دوم نشان

می دهد که ارقام بودجه

عمومی تنها در بخش

درآمدهای عمومی دولت

۷۴ درصد از ارقام برنامه

فاصله دارد و این یعنی در

برنامه دوم هم امکانات

کشور دست کم گرفته

شده است.

بدون مصرف) مصرف گرایی را در کشور

اشاعه می دهیم؛

و بعد از انقلاب

گرفتار جنگ تحمیلی و حصر اقتصادی

می شویم.

و در حقیقت

سازندگی را این اواخر شروع کرده ایم

ولی تا رسیدن به نرخهای مطلوب پس انداز

و سرمایه گذاری و تولید ناخالص داخلی و

اشتغال و... فاصله زیادی داریم. چرا؟

● نرخ رشد تولید ناخالص داخلی با

امکانات گفته شده می تواند به حداقل ۱۰

درصد برسد؛

● نرخ پس انداز و سرمایه گذاری می تواند

به ترتیب ۴۰ درصد و حداقل ۳۵ درصد

باشد.

و با ترتیب پیشگفته:

● سطح رفاه افزایش می یابد و نرخ فقر

(تعداد افراد فقیر به کل جامعه) کاهش داده

براساس گزارش بانک مرکزی تولید ناخالص داخلی ایران حدود نیم درصد تولید ناخالص جهانی است. به بیان ساده تر، ایران کشوری است مصرفی که ۸۸ درصد تولید ناخالص ملی خود را مصرف می کند.

می شود؟

- بیکاری به شدت کاهش می یابد؛
- عدالت اجتماعی و قسط اسلامی محقق می گردد.

چند مثال

- ۱- دکتر منوچهر فرهنگی در کتاب اقتصاد ایران که در سال ۱۳۵۳ منتشر شده است (به استناد آمارهای رسمی منتشره) مقدار جنگلهای کشور را ۱۹ میلیون هکتار آورده است. تا سال ۱۳۷۵ مقدار این جنگلها به ۱۲/۴ میلیون هکتار کاهش داده شده است (نرخ رشد منفی- بهره وری منفی).
- ۲- سطح جنگلهای دامنه شمالی کشور در سال ۴۴ بالغ بر ۳/۴ میلیون هکتار بوده است و امروز سطح آن به ۱/۹ میلیون هکتار کاهش یافته است (۴۴ درصد کاهش طی ۳۱ سال) و از نظر کیفی نیز گونه های پست و کم ارزش جایگزین گونه های مرغوب

گردیده است (نرخ بهره وری منفی).

۳- از ۵۱ میلیون هکتار زمینهای کشاورزی و قابل کشت، ۳۳ میلیون هکتار زمینهایی است که یا قابل کشت فوری است و یا با سرمایه گذاری کمی قابل کشت می شود. از این مقدار ۱۸/۵ میلیون هکتار زیر کشت است و از ۱۴/۵ میلیون هکتار آن استفاده نمی شود. از ۱۸/۵ میلیون هکتار زمینی که کشت می شود راندمان برداشت محصول در هکتار بسیار کمتر است از آنچه باید باشد و حدود ۳۰ درصد هم در مسیر برداشت تا مصرف ضایع می شود.

۴- درآمد (جاری) و هزینه های (جاری) شرکت های دولتی که در بودجه کل کشور آورده می شود در سال ۷۶ به شرح زیر بودجه شده است.

میلیارد ریال
درآمد عملیاتی ۷۲,۹۸۶
هزینه های جاری ۷۰,۳۳۵
تفاوت ۲,۶۵۱

از ۶۰۰,۰۰۰ میلیارد ریال دارایی شرکت های دولتی چه درصدی بازدهی باید انتظار داشته باشیم؟ اگر این نرخ را فقط ۳ درصد در نظر بگیریم، می شود ۱۸,۰۰۰ میلیارد ریال (مقایسه شود با ۲,۶۵۱ میلیارد ریال بالا).

۵- ساخت و احداث کارخانه چوب و کاغذ مازندران در سال ۱۳۵۳ شروع شده و هنوز (بعد از ۲۳ سال) به بهره برداری کامل نرسیده است.

۶- برای کارخانه ای که می توانستیم با x میلیون دلار ارز به ثمر برسانیم $x+y$ میلیون دلار پرداخته ایم.

۷- مقایسه ارقام بودجه سال ۷۶ با ارقام متناظر در قانون برنامه دوم نشان می دهد که ارقام بودجه عمومی دولت تنها در بخش

درآمدهای عمومی دولت ۷۴ درصد از ارقام قانون برنامه فاصله دارد. (یعنی در برنامه دوم هم امکانات کشور را دست کم گرفته ایم).

۸- جزئیات پیشبینی درآمدهای دولت (عمومی و اختصاصی) در بودجه سال ۱۳۷۶ به مبلغ ۸۱,۲۸۷ میلیارد ریال است عمده ارقام مربوطه است به:

میلیارد ریال	درصد	
۵,۲۹۳	۶/۵۱	مالیات بر شرکتها
۴,۷۳۵	۵/۸۳	مالیات بر واردات
۵,۵۴۳	۶/۸۲	مالیات بر مصرف و فروش
۳۱,۰۰۸	۳۸/۱۵	درآمد نفت
۸,۱۲۵	۱۰/۰۰	درآمد فروش نفت عوارض توسعه نفت،
۵,۹۰۵	۷/۲۶	مخابرات و برق
۶,۰۶۰۹	۷۴/۵۷	جمع

ما در بودجه سال ۷۶ برای درآمدهای عمومی و اختصاصی دولت ۲۱ سرفصل درآمدی داریم. از ۲۱ سرفصل درآمدی، ۷ سرفصل بالا حدود ۷۵ درصد درآمد را ایجاد می کنند و ۱۴ سرفصل دیگر فقط ۲۵ درصد بقیه را؟!...

۹- سود سرمایه گذارهای ایران در خارج از کشور در سال ۷۶ فقط ۵۰ میلیارد ریال اعلام شد یعنی حدود ۱۷ میلیون دلار؟!...

۱۰- مبلغ قابل توجهی از پس اندازهای ارزی ایران در خارج از کشور با بهره های نازل به بانکهای خارج سپرده شده است و در عین حال ما دریافت کننده وامهای گران از خارج هستیم.

ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران نیز طی سخنان خود در مجلس شورای اسلامی به مشکلات اقتصادی رویاروی جامعه اسلامی ایران اشاره و تاکید فرموده اند که رفع نارساییهای موجود در کواهدت امکانبذر نیست، بلکه باید در

جهت اصلاح ساختارها قدم برداشت تا انشاء... در بلندمدت بتوان بر مشکلات ساختاری اقتصادی جامعه فائق آمد. از این رو تحلیل لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور از این جهات هم ضروری است.

خلاصه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور
گزارش بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور شامل مستندات زیر می باشد:

۱- متن سخنان ریاست محترم جمهوری اسلامی ایران به مناسبت ارائه لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور که از طرف مرکز مدارک اقتصادی اجتماعی در

انتشارات سازمان برنامه و بودجه در ۶۶ صفحه بانضمام ۱۰ جدول و نمودار منتشر شده است؛

۲- لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور که از طرف همان مرکز منتشر شده است و مشتمل است بر تبصره های بودجه، خلاصه بودجه دولت، درآمدها و سایر منابع تامین اعتبار بر حسب بخش و بر حسب دستگاهها و ردیفها، اعتبارات و دستگاهها و ردیفها بر حسب برنامه و فصول هزینه، اعتبارات بر حسب امور و فصل و برنامه، بودجه شرکت های دولتی و موسسات انتفاعی وابسته به دولت و در قسمت هفتم آن جدول شماره ۱- خلاصه بودجه عمومی دولت

جدول ضمیمه بودجه آورده شده است. ۳- پیوست شماره ۱ مربوط است به اعتبارات طرح های عمرانی در سال ۱۳۷۷. خلاصه بودجه عمومی دولت در جدول شماره ۱ عیناً آمده است. این خلاصه نشان می دهد که بودجه سال ۱۳۷۷ به رقم ۲۳۳,۷۰۰ میلیارد ریال بالغ می شود که افزایشی برابر با ۲۴ درصد را نسبت به ارقام مشابه سال قبل دارا می باشد. ارقام بودجه سال ۱۳۷۷ (و برابر با ماده ۱ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب شهریور ۱۳۶۶) تحت سه سرفصل به شرح زیر تفکیک شده است:

ارقام به هزار زیال

پرداختها		دریافتها	
۹۳,۸۶۷,۰۲۶,۶۰۰	بودجه عمومی دولت	۹۳,۸۶۷,۰۲۶,۶۰۰	بودجه عمومی دولت
۸۵,۲۵۱,۳۷۰,۳۲۹	از محل درآمدهای عمومی	۸۵,۲۵۱,۳۷۰,۳۲۹	درآمدهای عمومی و سایر منابع تامین اعتبار
۲۰,۸۲۵,۱۹۵,۰۰۰	اعتبارات عمرانی	۲۲,۷۳۹,۷۵۵,۰۰۰	مالیاتها
۵۲,۳۲۶,۱۷۵,۳۲۹	اعتبارات جاری	۳۰,۸۲۲,۷۰۲,۱۲۵	نفت
۵۱,۶۰۳,۵۱۵,۳۲۹	هزینه ها و سایر پرداختها	—	گاز
—	بازپرداخت وامهای داخلی	۲۱,۰۸۲,۹۱۲,۱۹۵	سایر
۳۱,۶۶۰,۰۰۰	بازپرداخت وامهای خارجی	—	استفاده از وامهای داخلی
۲,۷۹۰,۰۰۰,۰۰۰	تقویت بنیه دفاعی	۵۵۵,۰۰۰,۰۰۰	برگشتی از پرداختهای سالهای قبل
—		—	استفاده از تنخواه گردان خزانه
۸,۶۱۵,۶۵۶,۲۷۱	از محل درآمدهای اختصاصی	۸,۶۱۵,۶۵۶,۲۷۱	درآمدهای اختصاصی
۱۵۰,۴۲۵,۱۵۵,۶۵۱	بودجه شرکتهای دولتی و بانکها	۱۵۰,۴۲۵,۱۵۵,۶۵۱	بودجه شرکتهای دولتی و بانکها
۱۳۰,۸۳۹,۹۱۵,۴۴۱	هزینه ها	۱۲۵,۹۷۷,۹۲۵,۴۵۱	درآمدها
۱۸,۴۹۳,۹۰۹,۳۱۰	بازپرداخت وامهای داخلی	۲۲,۲۸۶,۵۸۰,۲۰۰	استفاده از وامهای داخلی
۱,۰۹۱,۳۳۱,۰۰۰	بازپرداخت وامهای خارجی	۲,۱۶۰,۶۵۰,۰۰۰	استفاده از وامهای خارجی
۳,۲۶۵,۶۰۱,۱۲۸	بودجه موسسات انتفاعی وابسته به دولت	۳,۲۶۵,۶۰۱,۱۲۸	بودجه موسسات انتفاعی وابسته به دولت
۲,۰۴۳,۷۱۱,۲۲۰	هزینه ها	۲,۲۶۵,۶۰۱,۱۲۸	درآمدها
۲۲۱,۸۸۹,۹۰۸	سایر پرداختها	—	سایر منابع تامین اعتبار
۲۴۷,۵۵۷,۷۸۳,۳۷۹	جمع کل	۲۴۷,۵۵۷,۷۸۳,۳۷۹	جمع کل
۱۳,۸۵۸,۵۴۶,۶۰۰	کسر می شود اقلامی که دوبار منظور شده اند	۱۳,۸۵۸,۵۴۶,۶۰۰	کسر می شود اقلامی که دوبار منظور شده اند
۲۳۳,۶۹۹,۲۳۶,۷۷۹	پرداختهای بودجه کل کشور	۲۳۳,۶۹۹,۲۳۶,۷۷۹	دریافتهای بودجه کل کشور

بودجه عمومی دولت
بودجه شرکتهای دولتی و بانکها
بودجه موسسات انتفاعی
وابسته به دولت
جمع
کسر می شود ارقامی که
دو بار منظور شده
خالص بودجه کل کشور

ارقام بالا موید آنست که در لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور، ارقام شرکتهای دولتی و موسسات انتفاعی وابسته به دولت نقش غالب را دارا هستند و از این رو بجاست که در بررسی بودجه به آن بهای بیشتری داده شود.

اصولاً هر بودجه ای شامل ۲ بخش دریافتهای و پرداختها می باشد. ارقام دریافتهای لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور و مقایسه آن با ارقام مشابه در لایحه بودجه سال ۱۳۷۶ کل کشور به شرح جدول شماره ۲ می باشد. ارقام این جدول نشان می دهد که:

۱- ارقام لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور مبلغ ۴۵،۵۵۰ میلیارد ریال بیشتر از ارقام مشابه در لایحه بودجه سال ۱۳۷۶ کل کشور می باشد. رقم اخیر شامل ۳۵،۷۳۲ میلیارد ریال افزایش در دریافتهای بودجه شرکتهای دولتی است. به بیانی ۷۸/۴۵ درصد افزایش مربوط شامل افزایش دریافتهای شرکتهای دولتی می باشد.

۲- فروش ارز ۴۵/۵ درصد نسبت به سال قبل افزایش دارد.

۳- ارقام سرفصلهای نفت و گاز، انحصارات و مالکیت دولت، فروش اوراق مشارکت، اصل و بهره وامهای دریافتی داخلی و اصل و بهره وامهای دریافتی خارجی نسبت به سال ۱۳۷۶ کاهش نشان می دهد.

۴- رقم مالیاتها ۲۳/۹ درصد نسبت به سال قبل افزایش دارد و فروش کالا و خدمات، حق بیمه، کمکها، ارقام انتقالی، متفرقه و برگشتی سالهای قبل نسبت به ارقام مشابه سال قبل افزایش دارد.

۵- در این جدول نیز نقش غالب شرکتهای دولتی در ساختار بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور ملاحظه می شود.

پرداختهای دولت در سال ۱۳۷۷

جدول مقایسه ای پرداختهای دولت به شرح ارقام لوایح بودجه سالهای ۷۶ و ۱۳۷۷ کل کشور در جدول شماره ۳ ارائه شده است. ارقام این جدول نشان می دهد

۱- از مبلغ ۲۳۳،۷۰۰ میلیارد ریال بودجه دولت، مبلغ ۱۵۴،۳۱۴ میلیارد ریال آن صرف انجام هزینه های جاری خواهد شد. یعنی هزینه های جاری ۶۶/۰۳ درصد پرداختهای دولت را در سال ۱۳۷۷ شامل می شود.

۲- اعتبارات عمرانی دولت ۱۹،۵۹۸ میلیارد ریال می باشد که شامل ۸/۳۸ درصد پرداختهای دولت می باشد.

۳- سرمایه گذاریهای ثابت دولت از طریق شرکتهای دولتی، بانکها و موسسات انتفاعی وابسته به دولت مبلغ ۴۰،۵۰۶ میلیارد ریال می باشد که ۱۷/۳۳ درصد

جدول شماره ۲- جدول ارقام مقایسه ای دریافتهای بودجه کل کشور در لوایح بودجه سال ۷۶ و ۷۷ ارقام به میلیارد ریال کل کشور در قسمت دریافتهای

شرح دریافتهای	لایحه بودجه لایحه بودجه		تفاوت	۷۶ به ۷۷ (برابری)
	سال ۷۶	سال ۷۷		
مالیاتها	۱۸،۳۳۷	۲۲،۸۵۵	۴،۳۰۸	۱/۲۲۹
نفت و گاز	۳۱،۰۰۸	۳۰،۸۳۲	(۱۷۵)	۰/۹۹۴
انحصارات مالکیت دولت	۷۳۱	۵۷۴	(۲۶۷)	۰/۷۷۵
فروش کالا و خدمات	۴،۷۲۹	۷،۸۹۲	۳۱۶۳	۱/۶۶۹
فروش اوراق مشارکت	۲،۲۵۰	۲۵۰	(۲،۰۰۰)	۰/۱۱۱
فروش ارز	۸،۱۲۵	۱۱،۸۲۳	۳،۶۹۸	۱/۴۵۵
حق بیمه، کمکها، انتقالی و متفرقه	۱۵،۲۷۴	۱۸،۶۹۳	۳،۴۲۰	۱/۲۲۴
اصل و بهره وامهای دریافتی داخلی	۴۱۲	۳۱۵	(۹۷)	۰/۷۶۵
اصل و بهره وامهای خارجی	۵۱	۴۶	(۵)	۰/۹۰۲
برگشتی سالهای قبل	۲۵۰	۵۸۵	۳۳۵	۲/۳۴۰
درآمد عملیاتی شرکتهای دولتی و بانکها	۹۵،۶۷۷	۱۲۵،۹۷۸	۳۰،۳۰۱	۱/۳۱۷
درآمد عملیاتی موسسات انتفاعی وابسته به دولت	۲،۳۷۲	۲،۲۶۶	۸۹۴	۱/۳۷۷
وامهای داخلی شرکتهای دولتی و بانکها	۱۸،۰۲۶	۲۲،۲۸۷	۴،۲۶۱	۱/۲۳۶
وامهای خارجی شرکتهای دولتی و بانکها	۱،۸۸۵	۲،۱۶۱	۲۷۶	۱/۱۴۶
جمع	۱۹۹،۲۳۷	۲۳۷،۵۵۹	۴۸،۳۲۲	۱/۲۳۲
کسر می شود: ارقامی که ۲ بار منظور شده است	۱۱،۰۹۷	۱۴،۸۵۹	(۲،۷۶۲)	۱/۲۴۸
خالص	۱۸۸،۱۴۰	۲۲۲،۷۰۰	۳۵،۵۵۰	۱/۲۳۲

بودجه دولت را شامل می‌شود.

۴- کل اعتبارات عمرانی، سرمایه‌گذاری ثابت دولت از طریق شرکتهای دولتی و افزایش دارایی جاری شرکتهای دولتی مبلغ ۶۱,۷۸۸ میلیارد ریال است که ۲۶/۴۴ درصد بودجه دولت را شامل می‌شود. اگر استهلاك واقعی را از این رقم کسر کنیم، سرمایه‌گذاری خالص دولت از رقم ۲۰ درصد بودجه دولت نیز کمتر می‌شود.

۵- درآمدها و هزینه‌های اختصاصی دولت نسبت به سال گذشته ۳۳/۵۵ درصد افزایش نشان می‌دهد.

۶- اعتبارات جاری دولت نسبت به سال گذشته ۱۸/۰۴ درصد افزایش دارد، در حالی که اعتبارات عمرانی دولت نه تنها افزایش ندارد که ۱/۶۷ درصد نیز کاهش نشان می‌دهد.

مطالب پیشگفته مؤید آن است که

جدول شماره ۳- جدول مقایسه ارقام پرداختهای بودجه کل کشور بشرح لویح بودجه سالهای ۷۶

و ۷۷ کل کشور

ارقام به میلیارد ریال

شرح	ارقام لایحه		تفاوت	درصد
	بودجه ۷۶ کل کشور	ارقام لایحه ۷۷ کل کشور		
اعتبارات جاری دولت	۲۱,۴۸۹	۲۸,۹۷۳	۷,۴۸۴	۱۸/۰۴
تقویت بنیه دفاعی کشور	۲,۳۹۰	۲,۷۹۰	۴۰۰	۱۶/۷۴
هزینه از محل درآمدهای اختصاصی	۶,۳۷۸	۸,۶۱۶	۲,۲۳۸	۳۵/۰۹
هزینه‌های عملیاتی شرکتهای دولتی، بانکها و موسسات انتفاعی وابسته به دولت	۷۰,۳۳۵	۹۳,۹۳۵	۲۳,۶۰۰	۳۳/۵۵
سرمایه‌گذاریها و بازپرداخت وامها	۱۹,۹۳۰	۱۹,۵۹۸	(۳۳۲)	(۱/۶۷)
اعتبارات عمرانی دولت	۳	۲۲	۲۸	۷۰۰/۰۰
بازپرداخت وامهای خارجی دولت	۱,۲۳۶	۱,۱۱۳	(۱۲۳)	(۹/۹۵)
بازپرداخت وامهای خارجی شرکتها	۱۳,۲۷۸	۱۸,۵۱۴	۵,۲۳۶	۳۹/۳۳
بازپرداخت وامهای داخلی شرکتها	۳۲,۹۶۳	۳۰,۵۰۶	(۲,۴۵۷)	(۷/۴۶)
سرمایه‌گذاری شرکتهای دولتی	۱,۰۳۹	۱,۶۸۴	۶۴۵	۶۲/۰۷
افزایش دارایی جاری شرکتها	۱۹۰,۰۳۳	۲۳۵,۷۶۱	۴۵,۷۲۸	۲۴/۰۶
جمع	(۵,۳۳۵)	(۶,۰۹۲)	(۷۶۷)	(۱۳/۳۰)
کسرمی‌شود: استهلاك که ۲ بار منظور شده	۱۸۲,۷۱۸	۲۲۹,۶۶۹	۴۶,۹۵۱	۲۵/۲۳
خالص	۲,۶۲۱	۲,۸۶۹	۲۴۸	۰/۹۵
سایر پرداختها	۷۱۵	۸۶۹	۱۵۴	۲۱/۵۲
مالیاتیهای شرکتهای دولتی	۱۲۳	۲۹۳	۱۷۰	۱۳۸/۲۱
سود سهام شرکتها	۱۸۸,۱۵۰	۲۲۳,۷۰۰	۳۵,۵۵۰	۱۹/۰۶
سایر حسابهای تقسیم سود				
جمع کل				

مطالب پیشگفته مؤید آن است که بودجه سال ۱۳۷۷ یک بودجه مصرفی است و اشتغال‌زا نمی‌باشد.

این جداول ساختار سنتی بودجه کل کشور را نشان می‌دهد و می‌رساند که در تدوین لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور از همان روشهای سنتی بودجه‌نویسی بهره‌گیری شده است. تکیه دولت بر افزایش درآمدهای مالیاتی، ثبات درآمد نفت و گاز، تحصیل درآمد از محل فروش ارز بیشتر، کسب درآمدها از محلهای معمول و بالاخره عدم توجه به ساختار درآمد دولت در شرکتهای دولتی مؤید آن است که در ساختار درآمدهای دولتی تحولات لازم پیشبینی نشده است و بودجه با کسری در بخش دریافتهای پرداختهای عمومی دولت، تورمزایی و عدم توجه به اشتغال تنظیم شده است.

مقایسه ارقام بودجه ۷۷ با ارقام متناظر در برنامه دوم توسعه

همانطور که در جدول شماره ۴ مشاهده می‌کنیم ارقام لایحه بودجه سال ۷۷ کل کشور با ارقام متناظر قانون برنامه دوم در سال ۷۷ تفاوت فاحش دارد و این بیانیه موید آن است که نظام برنامه‌ریزی کشور سخت نیازمند تحول اساسی است. علاوه بر آن در قانون برنامه دوم توسعه پیشبینی ارقام درآمدهای اختصاصی و نقش شرکتهای دولتی ایران در کلیت ساختار اقتصادی کشور به فراموشی سپرده شده است. از این رو می‌طلبید که دولت محترم در اولین قدم نسبت به تجدیدنظر در قانون برنامه دوم توسعه اقدام کند والا در قانونگرایی دولت حداقل در بخش فروش ارز به‌عنوان معیاری و مفردی در جریان کسری بودجه دولت باید تردید کرد. مطالب

جدول شماره ۴- جدول مقایسه بودجه عمومی دولت با ارقام متناظر در برنامه دوم توسعه

شرح درآمدها	ارقام لایحه بودجه ۷۷	ارقام برنامه در سال ۷۷	تفاوت	درصد نسبت به ارقام برنامه
مالیاتها	۲۲,۷۵۰	۱۴,۵۷۷	۸,۱۷۳	۱/۵۶۱
نفت و گاز	۳۰,۸۳۳	۲۵,۲۶۷	۵,۵۶۶	۱/۲۲۰
درآمد حاصل از فروش ارز	۱۱,۸۲۳	۱,۰۵۰	۱۰,۷۷۳	۱۱/۲۶۰
سایر درآمدها	۳۱,۰۸۴	۱۱,۸۶۹	۱۹,۲۱۹	۲/۶۱۹
برگشتی سالهای قبل	۵۸۵	۱۷۵	۴۱۰	۲/۳۴۲
جمع	۹۷,۰۷۵	۵۲,۹۳۸	۴۴,۱۳۷	۱/۸۳۳

درآمدهای نفتی نیز با توجه به روند قیمتهای جهانی نفت تحصیل نخواهد شد و از این رو لازم خواهد آمد که از هم‌اکنون تمهیداتی برای جبران کسری این درآمدها اندیشیده شود چه در غیر اینصورت بار این کسری بر اعتبارات عمرانی دولت فشار خواهد آورد و این فشار متعاقباً اشتغال و ایجاد ظرفیتهای آتی را خواهد کاست و بالطبع ساختار بودجه دولت در سالهای آینده باز هم بیشتر تحت تاثیر قرار خواهد گرفت. نقش بسیار کم‌رنگ درآمد شرکتهای دولتی در ساختار بودجه ۷۷ نیز به وضوح دیده می‌شود. در حالی که این بخش از اقتصاد کشور به حق می‌تواند رافع بسیاری از معضلات درآمدی دولت باشد؛ چه اگر بازدهی دارایی شرکتهای دولتی را فقط ۵ درصد در نظر بگیریم، با توجه به ۶۰۰,۰۰۰ میلیارد ریال دارایی روز آنها می‌توانند ۳۰,۰۰۰ میلیارد ریال درآمد داشته باشند و این درآمد می‌تواند دولت را از فروش ارز منصرف کند، فشارهای مالیاتی بر اقشار مختلف را کاهش دهد، فروش نفت را محدودتر کند و از حجم وامهای دولت بکاهد و اینها موارد بسیار مهمی هستند که عنایت بررسی‌کنندگان بودجه را می‌طلبد.

کسری بودجه جاری دولت

با این فرض که درآمدهای نفتی و عوارض توسعه صنایع نفت و گاز، برق و مخابرات از منابع سرمایه‌ای کشور هستند، جدول درآمدهای جاری و هزینه‌های جاری دولت در سال ۱۳۷۷ استخراج شده است. بر اساس این جدول درآمدهای جاری دولت ۱۴۰,۳۵۷ میلیارد ریال و هزینه‌های جاری آن مبلغ ۱۵۴,۳۱۴ میلیارد ریال می‌باشد. از این رو بودجه جاری دولت با کسری

مثالهم ۳۶/۱ درصد را شامل شده و کلیه امکانات دیگر دولت تنها ۴/۱ درصد تاثیر درآمندی دارند. این مطلب مویذ آن است که دولت از امکانات خود بهره‌برداری لازم را بعمل نمی‌آورد. به عبارت ساده‌تر بیش از یازده میلیارد دلار ذخایر ارزی، میلیونها هکتار جنگل، میلیونها هکتار زمین کشاورزی، هزاران معدن، صدها هزار نیروی متخصص و میلیونها نفر در استخدام دولت و ... تنها کمتر از ۱۰,۰۰۰ میلیارد ریال برای کشور درآمد دارند. در ترکیب پرداختهای دولت نیز یکبار دیگر به مصرفی بودن بودجه برخورد می‌شود. در حالی که اعتبارات جاری دولت ۲۰/۹ درصد کل پرداختها را شامل است، اعتبارات عمرانی دولت تنها ۸/۴ درصد سهم دارد. در لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور کسری جاری بودجه دولت با فروش ارز پوشش داده شده است و ۴,۸۲۱ میلیارد ریال بر مبلغ وامهای دولتی (از طریق شرکتهای دولتی) افزوده می‌شود. این موارد تورمزایی بودجه سال ۷۷ را می‌رساند. علاوه بر آن مقایسه ارقام واقعی و ارقام مصوب مالیاتها در سالهای گذشته نشان می‌دهد که احتمالاً دسترسی دولت به رقم ۲۲,۸۵۵ میلیارد ریال مالیات در سال ۱۳۷۷ مشکل باشد و نیز

بالا در بخش پرداختهای دولت نیز مصداق دارد. علی‌ایحال اگر درآمدهای نفتی کشور را به‌عنوان منابع سرمایه‌ای دولت به حساب آوریم کسری بودجه عمومی دولت فوق‌العاده زیاد است و در تاریخ اقتصادی کشور منحصر بفردمی‌باشد، و اگر هم منابع درآمدهای نفتی را منابع جاری دولت تلقی کنیم، حداقل به میزان فروش ارز کسری بودجه وجود دارد و بی‌تردید وضعیت اقتصادی کشور را برای سالهای آتی شدیداً تحت تاثیر قرار می‌دهد.

ترکیب درآمدها و هزینه‌های دولت

برای حذف اثر ارقامی که ۲ بار منظور شده‌اند و نیز شفاف کردن ترکیب درآمدها و هزینه‌های دولت و درصد آنها مبادرت به استخراج جدول شماره ۵ شده است. این جدول نشان می‌دهد که بودجه عمومی دولت ۴۰/۲ درصد و بودجه شرکتهای دولتی ۵۹/۸ درصد بودجه را شامل می‌شوند و به عبارت دیگر تاییدی است بر نقش غالب بودجه شرکتهای دولتی، بانکها و موسسات انتفاعی وابسته به دولت در کلیت ساختار بودجه دولت. از ۴۰/۲ درصد بودجه عمومی دولت، درآمدهای نفت، مالیات، فروش ارز و عوارض توسعه و

۱۳,۹۵۷ میلیارد ریال روبرو می‌باشد که از محل منابع سرمایه‌ای دولت و عمدتاً از محل فروش ارز تامین مالی شده است. بررسیها نشان می‌دهد که اگر فقط ۲/۳۲ درصد به بهره‌وری دارایی‌های دولتی اضافه شود می‌توان کسری بودجه بالا را از محل سود اضافی شرکتهای دولتی تامین نمود.

نقاط قوت و ضعف لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ کل کشور
نقاط قوت
۱- تلاش دولت در جهت حمایت از اقشار آسیب‌پذیر جامعه از طریق پرداخت یارانه و کمک به تامین کالاهای اساسی مورد نیاز جامعه؛
۲- کوشش دولت در جهت حفظ رقم سرمایه‌گذاریهای ثابت از طریق طرحهای عمرانی و سرمایه‌گذاریهای شرکتهای دولتی؛
۳- اقدام در جهت کاهش وامها و صدور اوراق مشارکت برای جلوگیری از افزایش حجم نقدینگی کشور به‌عنوان یکی از عوامل موثر در تورم؛
۴- برنامه‌ریزی در جهت حفظ اشتغال

جدول شماره ۵- ترکیب درآمدها و پرداختهای دولت به تفکیک اقلام اولیه در لایحه بودجه سال ۷۷ کل کشور

ارقام به میلیارد ریال

پرداختها			دریافتها		
نوع	مبلغ	درصد	نوع	مبلغ	درصد
اعتبارات عمرانی (دولتی)	۱۹,۵۹۸	۸/۴	مالیاتها	۲۲,۸۵۵	۹/۸
اعتبارات جاری (هزینه‌ها)	۴۸,۹۷۲	۲۰/۹	نفت و گاز	۳۰,۸۲۳	۱۲/۲
بازپرداخت وامهای داخلی	-	.	انحصارات و مالکیت دولت	۵۷۳	۰/۲
بازپرداخت وامهای خارجی	۳۲	.	فروش کالا و خدمات	۷,۸۹۲	۳/۴
تقویت بنیه دفاعی	۲,۷۹۰	۱/۲	اوراق مشارکت	۲۵۰	۰/۱
از محل درآمدهای اختصاصی	۸,۶۱۶	۳/۷	فروش ارز	۱۱۸۲۳	۵/۱
هزینه‌های جاری شرکتهای دولتی	۷۸,۹۹۸	۳۳/۸	حق بیمه و ...	۱۸,۶۹۳	۸/۰
هزینه‌های جاری بانکها	۱۲,۰۸۴	۵/۲	اصل و بهره وامهای داخلی	۳۱۵	۰/۱
هزینه‌های موسسات انتفاعی دولتی	۲,۸۵۲	۱/۲	اصل وامهای خارجی	۳۵	.
هزینه‌های سرمایه‌ای شرکتهای دولتی، بانکها و موسسات انتفاعی	۲۹,۲۷۹	۱۲/۵	بهره و سود سرمایه‌گذاریهای خارجی	۱	.
هزینه‌های عمرانی در شرکتهای دولتی از محل اعتبارات عمرانی دولت	۱۱,۲۲۷	۴/۸	برگشتی سالهای قبل	۵۸۵	۰/۳
افزایش داراییهای جاری شرکتهای دولتی	۱,۶۸۴	۰/۷	درآمد عملیاتی شرکتهای دولتی	۸۱,۸۴۱	۳۵/۰
بازپرداخت وامهای داخلی	۱۸,۵۱۳	۷/۹	درآمد بانکها	۱۲,۲۸۵	۵/۲
بازپرداخت وامهای خارجی	۱,۱۱۳	۰/۵	درآمد موسسات انتفاعی دولتی	۳,۱۲۵	۱/۳
مالیات شرکتهای دولتی	۲,۸۶۹	۱/۲	وامهای داخلی شرکتهای دولتی	۲۲,۲۸۷	۹/۵
سود سهام شرکتهای دولتی	۸۶۹	۰/۴	وامهای خارجی شرکتهای دولتی	۲,۱۶۱	۰/۹
سایر حسابهای تقسیم سود	۷۰	.	استفاده شرکتهای از داراییهای جاری	۱,۴۰۹	۰/۶
انتقال به درآمد عمومی	۲۲۳	۰/۱	سایر دریافتهای شرکتهای دولتی	۱۶,۶۱۵	۷/۲
جمع	۲۳۹,۷۹۲	۱۰۰/۵	جمع	۲۳۳,۷۰۰	۱۰۰
کسری می‌شود؛ استهلاك که ۲ بار منظور شده	۶,۰۹۲	(۲/۵)			
مانده	۲۳۳,۷۰۰	۱۰۰			

جدول شماره ۶- درآمدها و هزینه‌های جاری دولت در لایحه بودجه سال ۷۷ کل کشور

		درآمدها	
۴۸,۹۷۳	هزینه‌ها و پرداختهای جاری	۲۲,۸۵۵	مالیاتها
۲,۷۹۰	تقویت بنیه دفاعی	۵۷۳	انحصارات و مالکیت دولت
۸,۶۱۶	هزینه از محل درآمد اختصاصی	۷,۸۹۲	فروش کالا و خدمات
۷۸,۹۹۸	هزینه جاری شرکتهای دولتی	۱۰,۷۷۳	حق بیمه و ...
۱۲,۰۸۳	هزینه جاری بانکها	۳۱۵	اصل و بهره وامهای داخلی
۲,۸۵۳	هزینه جاری موسسات انتفاعی دولتی	۱	بهره و سود سرمایه‌گذاریهای خارجی
۱۵۳,۳۱۳	جمع	۵۸۵	برگشتی سالهای قبل
۱۳,۹۵۷	کسری بودجه جاری	۸۱,۸۴۱	درآمد عملیاتی شرکتهای دولتی
		۱۲,۳۸۵	درآمد عملیاتی بانکها
		۲,۱۳۵	درآمد موسسات انتفاعی دولتی
۱۳۸,۳۷۷	جمع کل	۱۳۰,۳۵۷	جمع

جدول شماره ۷- منابع و مصارف سرمایه‌ای دولت در لایحه بودجه سال ۷۷ کل کشور

ارقام به میلیارد ریال

مخارج سرمایه‌ای		منابع سرمایه‌ای	
۱۹,۵۹۸	اعتبارات عمرانی	۲۵۰	اوراق مشارکت
۱۱,۲۲۷	اعتبارات عمرانی دولت از طریق شرکتهای دولتی	۱۱,۸۲۳	فروش ارز
-	بازپرداخت وامهای داخلی	۳۵	اصل وامهای خارجی
۳۲	بازپرداخت وامهای خارجی	۳۰,۸۳۳	نفت
۲۹,۳۷۹	هزینه‌های سرمایه‌های شرکتهای دولتی	۷,۹۲۰	عوارض توسعه
۱,۶۸۳	افزایش دارایی جاری شرکتهای دولتی	۲۲,۲۸۷	وامهای داخلی شرکتهای دولتی، بانکها و موسسات انتفاعی
۱۸,۵۱۳	بازپرداخت وامهای داخلی شرکتهای دولتی	۲,۱۶۱	وامهای خارجی شرکتهای دولتی، بانکها و موسسات انتفاعی
۱,۱۱۳	بازپرداخت وامهای خارجی شرکتهای دولتی	۱,۳۰۹	استفاده از دارایی جاری شرکتهای دولتی
۱۳,۵۹۷	کسر بودجه جاری	۱۶,۶۱۵	سایر دریافتیهای شرکتهای دولتی
	مالیات شرکتهای دولتی، سود سهام، انتقال به اندوخته عمومی و سایر اقلام شرکتهای دولتی که به حسابهای جاری واریز می‌شود.	۶۰۹۲	ذخایر استهلاک دارایی شرکتهای دولتی
۳۰۳۱		۹۹,۳۳۵	
۹۹,۳۳۵			

موجود بخش دولتی و نیز جذب بعضی از نیروهای انسانی آماده به کار؛
۵- ارائه خط‌مشی‌های مشخص و شفاف مالی، پولی، استخدامی، اجرایی از طریق تبصره‌های بودجه کل کشور؛
۶- مشخص کردن روال نگهداری حساب هزینه‌ها و درآمدها و تسهیل امور حسابرسی این اقلام در آینده در تبصره‌های بودجه کل کشور؛
۷- حمایت رسمی از کارکردهای قانونی بخش خصوصی.

نقاط ضعف

۱- ارائه لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ به‌همان روش سنتی معمول در چندین دهه گذشته؛
۲- عدم توجه به امکانات گسترده (و بالقوه) موجود کشور در دستیابی به رشد معقول تولید ناخالص داخلی؛
۳- نارسایی در نشان دادن نقش بودجه در تغییر متغیرهای کلان اقتصادی کشور؛
۴- نیاز به شفافیت بیشتر نقش و عملکرد بخش خصوصی در کلیت ساختار اقتصادی کشور؛
۵- طسی کردن روال معمول در بودجه‌بندی فعالیت‌های شرکتهای دولتی؛
۶- عدم تناسب سود سرمایه‌گذاری و وام‌های دولت در خارج از کشور با مبالغ سرمایه‌گذاری شده و وام‌های اعطایی؛
۷- عدم وجود صورت‌گردش و جوه نقدی (ارزی و ریالی) برای سال ۱۳۷۷ در لایحه بودجه؛
۸- شفاف نبودن درآمدها در قبالات امکانات (نظیر سرمایه‌گذاریها، دارایی شرکتهای دولتی، جنگلها و منابع طبیعی، نیروی انسانی و...)

۹- بودجه جاری دولت در سال ۱۳۷۷ با کسری معادل ۱۳,۵۹۷ میلیارد ریال رویه‌رو می‌باشد که اجباراً از محل فروش ارز و سایر منابع سرمایه‌ای دولت تامین می‌شود. فروش ارز باعث کاهش ذخایر ارزی کشور شده و ساختارهای اقتصادی و بودجه‌ای کشور را در سالهای آینده تحت تاثیر منفی قرار می‌دهد.

۱۰- بودجه دولت در سال ۷۷ بر حفظ اشتغال فعلی تاکید دارد و برای نیروهای آماده به کار فعلی و نیروهایی که در سال ۷۷ وارد بازار کار خواهند شد برنامه‌ای ندارد.

۱۱- عوامل بالا از طرفی موجب تورم و از طرفی موجب کاهش اشتغال هستند و این دو تورم توأم با رکود و بیکاری را دامن خواهند زد.

۱۲- احتمال دسترسی به درآمدهای پیشبینی شده نفتی و مالیاتی بعید به نظر می‌رسد و علاوه بر آن فشارهای بیشتر مالیاتی نهایتاً بر اقشاری وارد خواهد شد که باید مورد حمایت دولت باشند و از این رو لازم است که برای جبران کسری این درآمدها به سیاستهای دیگری متوسل شد.

چه اقداماتی باید معمول گردد؟

۱- باید به شناسایی امکانات بالقوه کشور پرداخت.
۲- تراز فیزیکی از امکانات بالقوه کشور را باید تهیه کرد.
۳- مقایسه‌ای به عمل آورد از امکانات بالقوه و امکاناتی که امروز استفاده می‌شود.
۴- مشکلات عدم بهره‌برداری از امکانات بالقوه را شناسایی کرد و در جهت رفع آنها کوشید.
۵- برنامه‌ای تنظیم کرد که با هدفهای کمی همراه باشد و در آن استفاده از حداکثر

امکانات مد نظر قرار گیرد.

۶- نرخ بازدهی امکانات کشور را محاسبه نمود.

۷- به افزایش امکانات بالقوه پرداخت (مثلاً امکان بالقوه امروز ما این است که از هر هکتار زمین ۳۰ تن چغندر برداشت کنیم و حدود ۲۰ تن برداشت می‌کنیم، پس می‌شود ۱۰ تن در هکتار محصول چغندر را افزایش داد؛ ولی با استفاده از استعدادها و امکانات تکنولوژیک می‌توان امکان برداشت در هکتار را به ۴۰ تن رساند).

۸- در برنامه‌ریزیها باید به مزیت‌های نسبی و تئورهای پذیرفته شده در سرمایه‌گذاریها دقت داشت. مثلاً نرخ بازدهی سرمایه‌گذاریهای ما نباید کمتر از ۱۵ درصد باشد. امروز خیلی از این رقم دور هستیم.

۹- دولت باید به سرمایه‌گذاری در بخشهای زیربنایی و مکمل پردازد و خود را از سرمایه‌گذاریهای رقیب رها سازد و در عوض بخش خصوصی را ترغیب به سرمایه‌گذاری بیشتر کند. واگذاری سریع سرمایه‌گذاریهای رقیب در دولت به بخش خصوصی و به مردم اکیداً توصیه می‌شود.

۱۰- برای تحقق موارد بالا بسیاری از نرم‌افزارها (قوانین و مقررات، روشهای اداری، فرایند تصمیم‌گیری، تجدیدنظر در ساختار اداری و تشکیلات دولت و...) باید به سرعت تغییر کند و زمینه موارد بالا را فراهم سازد.